

en uit de hie-
rik Na 1619
saamkomen
om de letterij
heid het niet
heid bescher-
opvalten, tot
Kerk is ge-
aan bouden
Kerk is één
st, waarboven
de overheids-
stelijke schade
dat ook wel
id van haar
id, en in de
stien ze beslist
aandigheid der
Overheid zich
beriep op het
acht de Cal-
in kerke-
daarmede
van het ecclie-
stische beginsel
leren daarvoor
a ze met kleem
ik duidelijke
stent hier geen
Kerk niet de
us als Koning
onze vaderen
egen elkander
oben die beide
verzoenlijk zijn.
e aan de Over-
heid daarvan
de priesters te
Kerk en daer-
de predikanten
te toe. Maar als
met hetzelfde
cauten afzette
verving, dan
ande, niet, dat
bruik maakte
Overheid geen
a te stellen of
alleen aan de
historie, hand-
reerd beginsel,
d, van de zelf-
Kerk. Dat is
istaf, waaraan
zied moet be-
cherming, hulp
hoe of op wat
eid der Kerk
ve daarom on-
de vrijheid en
e eerste en het
ning der Over-
en, dan om de
waren en te
ij, dat de Over-
de te hand-
kerkdienst, het
of te bevorde-
heeft te doen
of wering van
woorden heb-
bender nog heb-
de Overheid
maken op de
ten ze, mits in
voor ons geen
verheid heeft
te beschre-
ans nog door
of verhanden
en te straffen.
an Christus te
hiking van het
verlet te laten
eral het Evan-
gel door zelf de
at naar Gods
niet toekomt,
prediking rog
onze koloniën,
te steunen en
te noeken sticht
af aan de zen-
ke slechts noede
stredien onder
te omgekeerde
Overheid naar
e doen.
dele aanduidin-
taak der Over-
dig uitgedrukt,
enkele voor-
aken, waarom
XXXVI, zoo-
kunnen hand-
t verwijt ons
opvatting van
rouw zijn ge-
ven onder de
verstaan, dan
aan de erfenis,
gste en kost-
n strijd voor
jkheid van de
haar Koning

Haar *Ben half jaar in Amerika* opgedragen aan Mrs. CAROLINE ATWATER, is een omge-
werkte en zeer vermeerderde herdruk van deze
brieven, en bevat tevens haar opstel over het
Kerkelijk leven in Amerika, dat in „Ons Tijd-
schrift“ een plaats vond.
Dit alles ligt nu in een, uit typografisch
oogpunt, keurig uitgevoerd, fraai geboonden boek
van 447 bladzijden voor ons.
De uitgever DAAMEN heeft er eer van.
Had ik reeds vroeger de brieven uit Amerika,
tegenwoordig „Timotheus“ stonden, met genoegen
gelezen, nu ik ze hier in boekvorm voor mij had,
heeft de herlesing nog groter genoegen verschaft.
Het is toch metterdaad aan de schrijver
gelukt, ons een beeld bij te brengen van dat
Amerika, wat zij zelf, in tegenstelling met het
materialistische, als het idealistische Amerika
aanduidt.
Het Amerika van Washington en Lincoln,
van Longfellow en Motley — de sfeer van
Roosevelt's *American idols*.
Het boek leest, in vlotten stijl geschreven,
allegrethist.
Mij. KUYPER, die de gave besit om menschen
en dingen goed waar te nemen, weet het ook
aardig te zeggen.
Het aantrekkelijke van dit boek zal voor zijn
inrezie lezers, evenals voor mij, zijn, dat het
verplaatst in een vrijwel onbekende wereld.
Maar wat het, voor mij althans, daarbij
bijzonder belangwekkend maakt is, dat het zoo
in-subjectief is.
Telkens vernemen wij hoe de schrijfster dat
alles nu vindt.
Schier geen bladzijde zonder een waarde-
ingsoordeel.
En dat geeft aan *Ben half jaar in Amerika*
zijn warmte, zijn innigheid. Zet er den stempel
van de persoonlijkheid op.
Ge niet er uit hoe al dat vreemde en nieuwe
zich afspeelt in het bewustzijn van een jonge,
hollandische Calviniste van onzen tijd.
Lies mij een passus mogen afschrijven.
„In de SAOR CHAPEL laat men dan ook pre-
dikanten van allerlei kleur de diensten leiden.
Te hoor er een uitstekend redenaar, die met
meer wate en moete opmerkingen begint. I
gloeiende termen gewagt hij van den zin tot
verenigen en verbondenen, die thans Christenen
zooveel nader tot elkander brengt. Maar aan
het slot dient hij ons nog even een kleine ver-
maning toe, dat in de algemeene broederschap
nog niet zijn opgenomen... de moderneren.
Dat die het toch ook zoo „goed meenen“ en
zoo veel goed doen.
Dat is een der adders, die hier onder het
gras schuilen. In den hartstocht tot verenigen
ziet men eerst kleine, dan groote beginselver-
schillen over 't hoofd.
Het is goed, muren aftebreken, die menschen-
werk zijn, maar wee de hand, die zonder oor-
deel den onderscheid ook grenzen ontbloot, die
God bevelen heeft in stand te houden en te
bewaken!“ (p. 208).
Tot zover Mij. KUYPER.
Deze en dergelijke uitdagingen acht ik daarom
belangwekkend, omdat zij mij een blik gunnen in
de wijze waarop de Amerikaanse toestanden
raageren in een bewustzijn tot welks inhoud,
onder meer, behoort de overtuiging van het
ongevoorloofde van de verlaning der grenzen
en van het plichtmatige van het de wacht hou-
den bij het beginsel.
En hier kom nog iets bij. Deze en dergelijke
uitdagingen waken ook mijn sympathie voor
het boek, omdat zij het maken tot een boek
in mijn geest en naar mijn hart, tot een gere-
formeerd boek.
Was ik „modern“, ik zou, om iets te noemen,
over dien „adder onder 't gras“ op 208 mij ten
meeste voorontwaandigen en misschien wel met
een paar krachtige investieven aan het adres
van de „in enghartig dogmatisme bevangene“,
of zoo iets, het boek verstoort dichtlaan.
Nu ik echter niet „modern“, ben, heeft: „Dat
is een der adders, die hier onder het gras schuilen“,
op p. 208, mijn volle instemming en voel ik
daarin verwantschap met de schrijfster op het
stuk van Geloofsverruiging.
Nog een passus om te doen zien, hoe
aan deze waarnemmer, als ze wil, niets ont-
gaat; ook niet het contrast.
„Sommige kerken maken deze koren onrecht
baar door ze achter een gordijntje te zetten.
Maar als 't koor opstaat om te zingen, zien men
soms ten gehede rij veeën en pluimen boven
't gordijntje nisteken en op de maat van 't
gezang heen en weer wiggelen.“ p. 196.
Velen zouden dat „niet eens hebben gezien“.
Men is kunnen willen zien.
Zij verstaat die kunst en ziet nu dat heel-
male van het op de maat van 't gezangheen en
weer wiggelen van veeën en pluimen, waaraan
zich voor haar associëert de gedachte, „dameshoeden“,
die zij echter, van wege 't gordijntje, niet
siet, en welk in de maat meedoende van pluimen
en veeën met het plichtmatig stigen van menschen
dan zoo contrasteert.
Zeker, van de gave der kunst om dergelijke
dingen te willen zien, kan 't menschen in deze
wereld voor zich zelf vaak iets hebben. Maar
toch is deze gave voor wie *amant* willen
schrijven, onmisbaar. En als het best dezer
gave bij zijn schrijfster drukt *Ben half jaar
in Amerika* dan ook zijn met 't onderschatten
goede eigenschap van zijn lezers niet licht te
vervelen.
Dit jongste werk van Mij. KUYPER komt
mij voor het best geslaagde van al wat ik van
haar gelezen heb.
Een boek van kleinheid en sloutheid als
van leste.
Een *amant* boek.
Een boek dat er in onze christelijke, onze
zuiver-christelijke lectuur, weten mag.

Aldus in het reeds aangehaalde werk Dr.
SCHOKKING.
Welnu, bij Dr. SIKKEL die, naar mijn be-
schieden meening, een machtiger geest dan de
doornae-prediker is, heeft dit laatste geval zich
voorgegaan.
Metterdaad heeft deze begaafde prediker in
die leerrede op 1 Maart al zijn gaven in actie
gebracht.
Het getuigt van fijnen tact in die gedachten-
rede, dat de prediker — anders dan een „door-
sneeprediker“ zoo licht doet — er betrekkelijk
weinig van zich zelf in spreekt.
Op 1 Maart ving in de Amsterdamsche Ge-
meente de gewone jaarlijksche „lijdenspredi-
king“ aan.
SIKKEL nu hield den aangevoerde tekst.
Uit den tekst heeft hij geïnterpreteerde gedachte
van het tarwegraan, in vs. 24.
Rijk en diep en zoo als Dr. SIKKEL dat ver-
staat, is de toelichting deze gedachte; metter-
daad een openen van het Woord.
En als hij haar dan gaat toepassen, biedt dit
hem tevens de gelegenheid om te denken en
te doen denken.
Te denken wat hij mocht spreken en leeren
en schrijven in de Gemeente van *Bisselinge,
Hylgaard, 's Gravenhage, Amsterdam*.
Kort, duidelijk, ootmoedig en dankbaar.
Een stuk van den strijd van ons gereformeerde
volk op kerkelijk, sociaal en politiek gebied.
Men leze deze leerrede.
Een opbouwend woord, ook opbouwend voor
onze dankbaarheid aan God die ons dezen
medestrijder en medespreker heeft geschonken.
3. H. VAN DIJK, Geref. Pred. te Zaandam, *De
Lampje des Woords*.
I. Twaalf Schriftoverdenkingen voor Leemkerk
en Huisgezin. Uitgever J. Wistert, Utrecht.
De titels zijn: 1. De eerste Diakenen (Hand.
6: 1-6); 2. Bekering van Saulus (Hand.
9: 1-9); 3. De kruisgeboorte van Lystra
(Hand. 14: 8-12); 4. Morgenstond en nacht
(Hervorming) (Jes. 21: 11, 12); 5. De Lofzang
van Maria (Luc. 1: 46-55); 6. De Lofzang
van Zacharias (Luc. 1: 67-79); 7. Gods liefde
tot de wereld (Kerastes) (Joh. 3: 16); 8. Het
ontwaakte zwaard (Zach. 13: 7); 9. Buiten de
poorte (Hebr. 13: 10-16); 10. Jezus graf en
onze graven (Matth. 27: 61); 11. Van U mijn
lot (Paschen); 12. Bijf met ons.
Deze meditatien laten zich met stichtig
lezen, en vooral aan onze leeskerken kan ik ze
van harte aanbevelen.

veel gevraagd, toen wij straks verzochten te
zingen:
„Springt op van vreugd, verheft Zija lot“.
Uit de Berg.
Ook onder de modernen wordt toch gevoeld,
hoe in de vermenging van kunst en religie een
zeer gevaarlijk element schuilt. Een ingesonden
stuk in de *Hervorming* protesteert daarom tegen
de kunstvoorrecht van gewijde poëzie, door
Mevr. Holtrop van Gelder gegeven:
De godsdienstige bewustheid die geen stichting
heeft kunnen vinden“ in de gewijde kunstavonden,
sintegendeel er pijnlijk door getroffen is“, heeft
naar het mij voorkomt, onbedriegelijk getuigd.
Van de kunst is gezegd dat zij weinig meer is
dan schoone illusie! Dat geldt vooral van die
kunst welke een karakter of een gemoedsstemming
wil vertolken door persoonlijk weergave, m. a. w.
toonafspeelkunst en declamatie. Hier is schijn in
meer dan één zin! Zichzelf te kunnen loochenen
en te kunnen kruipen in de huid van een ander,
ziedaar een der eerste eischen die men aan een
acteur of declinator stellen moet. Het moet zijn
doel zijn den schijn van werkelijkheid te wekken.
Het is b.v. geen kunst wanneer een jong meisje
een kinderverhaal heeft te vertellen en reeds „goed“
speelt wanneer zij zich geeft moeds zij is. Dat is
natuur! Maar wanneer de brave en gemoedsrijke
Vellana, die geen vlieg kwak zal doen en de
rechtchapenheid telve is, de rol van den doortrap-
schavuit verrader zoo heeft gespeeld dat een-
voudigen, den schijn voor werkelijkheid aanneemt,
in naam van recht en deugd hem te lijf willen,
dan heeft hij kunst gegeven.
Zich hier nu een reden tot ergernis van de god-
sdienstige bewustheid bij de voordrachten van ge-
wijde poëzie. Het heilige wordt *nagebootst*, wordt
gegeven in een *schijn*. Daarvoor is het te hoog!
De diep-vrome gemoedsheid zal dienstegevoele
pijnlijk gekwetst worden, zoowel bij de Passiespelen
te Oberammergau, als bij de *vertoonung van de
moed, schuldbesef en godsaanbidding in Elkerlijck*,
als bij het gebed op het toneel in welk stuk dan
ook. Zelfs een persoonlijkheid als Mevr. Holtrop —
van Gelder, die zich ongetwijfeld in ernstige stem-
ming aan de voordrachten wijf, geeft als decla-
matrice niet anders dan kunst, d. i. schijn, en voor
een schijn is het hoog-heilig... te heilig.
De beoelzaker K. heeft onlangs in de *Hervorming*
sde klassprofeet van Jeremia b.v. *wee uitroepen*
op een wijze, die sterk deed denken aan het hyper-
dramatische van het toneel. Het was te schrei-
gig, te karakteristiek klagerig. Het riekte te veel naar
de planken! Veranderde nu dat deze opmerking
juist is, de declaratie haer ter harte neem en
zij een volgende maal spreekt meer op intiem-ged-
dienstigen toon, is dan de zaak in orde? Dan heeft
zij een beteren schijn aangenomen, maar schijn is
het gebleven.
Maar er is nog iets anders. Het heilige is het
waarachtige, de diepste realiteit, het puurste van
het zieleloze zelf. Het heeft een eenige en zelf-
standige waarde en is zoo rein, zoo het goddelijke
zelf, dat elk welgestemd menschenhart er zich van
zelf voor buigt. Wie zal het bosch dat in zijn
lenteoos te pralen staat, met guilandes en lampions
omhangen? Wie zal aan het hoog-heilige zelf nog
een jeraad aanbrengen om het voor menschen
aantrekkelijk te maken?
Maar dat geschiedt bij de gewijde kunstavonden.
Het is daar eigenlijk te doen om het heilige,
en de kunst wordt er als ornament aan toegevoerd
om anderen er voor te winnen. Is het heilige dan
zelf daarvoor niet krachtig genoeg? vraagt het
vrome gemoed ontsied en geërgerd. Nou tall
auxilio! Niet met dergelijke hulp! Het schoone
van buitenaf op dergelijke wijze optrekkend aan
het heilige toegevoerd, is er een smet op, is er een
verlaging van. Dat is een moesterbeoel!

Buitenland
Frankrijk. Uit Madagascar.
Het schijnt dat er betere tijden voor de Zen-
ding op Madagascar zullen aanbreken. Althans
een poging om op Madagascar zelf een demon-
stratie te doen plaats hebben ten gunste van
de politiek, die door den gouverneur Augagneur
gevolgd wordt, is jammerlijk mislukt. Het plan
was om te Tananarivo op Kerstdag een groote
vergadering te houden, waarop een resolutie
moet aangenomen worden die de vijandige gedrags-
lijn van den gouverneur ten opzichte van de
Zending werd goedgekeurd. De bekende advoca-
aat en redacteur Thuillier zou daarbij een
redevoering uitspreken. De man werd echter
ziek, zodat de vergadering niet doorging. De
Christenen uit de inboorlingen zagen daarin de
hand Gods. Doch Thuillier herstelde en op
Zondag 5 Januari werd de aangekondigde ver-
gadering gehouden, die door 1500 menschen
bijgewoond werd. Thuillier kwam nu met zijn
rede, en betoogde dat de Zending schadelijk
werkte, opatristisch was, enz. Ten slotte stelde
hij de resolutie voor, waarbij adhesie betuigd
werd aan het optreden van den te Parijs vertoe-
venden Gouverneur. Al de ambtenaren die in
de zaal waren, stemden door middel van opstaan
er voor. Een door zendingen opgeleid doctor
Ramisiray vertolkte hierop de rede van den
advocaat in de Madagascische taal, en daarna
werden de inboorlingen tot teken van hunne
instemming verzocht op te staan. Slechts drie
mannen uit de groote massa voldeden hieraan.
Men dacht dat de inboorlingen de zaak niet
goed hadden begrepen en daarom legde Rimi-
siray nog eens uit, waarover het ging; doch
daarna stonden wederom drie mannen op.
De inboorlingen, schoon niet tot de Christe-
nen behorende, wisten zeer goed wat zij ge-
daan hadden, want het dristal dat opgestaan
was, werd zóó door hunne volksgenooten be-
schimpd en voor lachtaars uitgescholden, dat de
vergadering moest geloten worden. Het telegram
dat naar Parijs melden moest, dat er te Tan-
narivo een groote demonstratie ten gunste van
Augagneur had plaats gehad, bleef nu natuur-
lijk achterwege. Het is opmerkelijk, dat ook inboor-
lingen, die niet tot de Christenen te rekenen
zijn, het optreden van den gouverneur zoo
ondubbeldinnig afkeurden.
Aan de andere zijde schrijft de Fransche
zending Femand, dat in zijn district lang niet
zoo veel scholen geloten werden als verwacht
werd. De helft van zijn scholen bleef behouden.
Ook blijkt het, dat de vervolging de menschen
eer in, dan uit de kerk drijft. Waar hij
vroeger slechts 7 à 8 toehoorders kon vergaderen,
daar zag hij er nu 25 à 30 opkomen. Ook
worden de scholen trouwer bezocht.

De Klokke-toren.
III.
HOOGEZETEN.
Nu moet ik, eer ik verder laat vertellen, den
vrienden even verhalen hoe de zaken in Europa
toen stonden. Anders begrijpen ze misschien
niet wat verder volgt.
Ge moet dan weten dat er destijds in Oostenrijk
een keizerin regeerde, die Maria Theresia heette.
Zij kon het maar niet vergeten, dat Oostenrijk
aan Pruisen Silesië had verloren, en trachtte
dat terug te krijgen. Zij had daarbij tot bond-
genooten keizerin Elisabeth van Rusland en
den Saksische keurvorst, die ook in den
vorigen oorlog geleden had. Frankrijk wist zij
mede te winnen.
Maar de koning van Pruisen, Frederik de
Groot, zag het aankomen en begon den oorlog
die zeven jaren zou duren. Hij rukt met zijn
leger in Saksen, maakte zich meester van de
hoofdstad Dresden en dwong het Saksische
leger zich over te geven. Ook de Oostenrij-
kers werden geslagen.
Er werd ontzettend veel gevochten vier jaren
lang. Toen, in 't jaar 1760, was de koning van
Pruisen in 't eerst ongelukkig. Hij verloor
3 Juli weer voor Dresden om dat te belegeren,
doch daarna gelukte het hem niet er in te
komen. De vrienden willen dien tijd, Juli 1760,
wel onthouden, want juist daaruit valt veel te
vertellen, gelijk we hooren zullen. Ik wil er
alleen nog bijvoegen, dat nu veel strijd in 1763
te Hubertburg vrede werd gesloten, waarbij
ieder behield wat hij vóór dien oorlog had
bezeten. Er was dus met al het bloedvergieten
niets gewonnen, ook na zeven jaar.

Gemengd Nieuws.
Gesticht voor Melanchthon. Wij lezen in *De
Wachter*:
In 't A. R. Presbyterian' deelt Mij. M.
Alexander mede, van haar bezek dat zij bracht aan
het gesticht voor melanchthon te Blava Likhna,
twaalf mijlen van Sialkot, waaraan wij het volgende
ontleenen.
In dit gesticht worden thans 30 patiënten ver-
pleegd; 17 mannen, 10 vrouwen en 3 jongens. De
patiënten zagen er goed uit, en waren bezig met
den dagelijken arbeid. Zoals bekend is, vallen de
door melanchthon aangestelde leden van het
lichaam af; de een mist een of meer vingers of
tegen, een ander heeft den neus verloren, terwijl de
huid grau gekleurd is en gerimpeld. Een mel-
anchthon lid is gevoelloos, zodat het meermalen

Officiële Berichten.
Riswyk, 5 Maart. Het was voor onzen
scheidenden leeraar, Dr. E. Kropveld, op Don-
derdag 5 Maart een aangename avond. Eenige
broeders hadden zich tot een commissie gevormd
met het doel, Z.Erw., namens leden, catechisanten
en belangstellenden een aandenken aan te
bieden. Een groote schare had 's avonds het
kerkgebouw gevuld, toen even acht uur Dr.
Kropveld en familie werd binnengeleid. Nadat
de bijeenkomst door den voorzitter der commissie
de gebruikelijke wijze was geopend, werd
door een der broeders een woord gesproken
ter herinnering aan de jaren, welke Z.Erw.
in ons midden mocht zijn, en het vele, dat
hij voor de gemeente heeft mogen doen. Aan
het einde zijner rede overhandigde hij Z.Erw.
een sierlijk album, bevattende de namen der
leden, catechisanten en belangstellenden, (verwij-
tegelijk het aandenken werd overhandigd, bestaande
uit een prachtig buffet en hanglamp. Z.Erw.
was door zooveel blijken van gechechtheid zwaar
ontroerd, en dankte de aanwezigen met
bewogen stem, zeggende: „dit is van den Heere
geschied en het is wonderlijk in onse ogen“.
Nadat nog enkele hartelijke woorden waren
gesproken door het hoofd oorz. Chr. school en
door Dr. André van Schoorhoven, werd deze
bijeenkomst geloten met Psalmgezang en gebed.
Na sloop werd door allen van de gelegerde
gebruik gemaakt om Dr. Kropveld en mevrouw
de hand te drukken.

De Klokke-toren.
III.
HOOGEZETEN.
Nu moet ik, eer ik verder laat vertellen, den
vrienden even verhalen hoe de zaken in Europa
toen stonden. Anders begrijpen ze misschien
niet wat verder volgt.
Ge moet dan weten dat er destijds in Oostenrijk
een keizerin regeerde, die Maria Theresia heette.
Zij kon het maar niet vergeten, dat Oostenrijk
aan Pruisen Silesië had verloren, en trachtte
dat terug te krijgen. Zij had daarbij tot bond-
genooten keizerin Elisabeth van Rusland en
den Saksische keurvorst, die ook in den
vorigen oorlog geleden had. Frankrijk wist zij
mede te winnen.
Maar de koning van Pruisen, Frederik de
Groot, zag het aankomen en begon den oorlog
die zeven jaren zou duren. Hij rukt met zijn
leger in Saksen, maakte zich meester van de
hoofdstad Dresden en dwong het Saksische
leger zich over te geven. Ook de Oostenrij-
kers werden geslagen.
Er werd ontzettend veel gevochten vier jaren
lang. Toen, in 't jaar 1760, was de koning van
Pruisen in 't eerst ongelukkig. Hij verloor
3 Juli weer voor Dresden om dat te belegeren,
doch daarna gelukte het hem niet er in te
komen. De vrienden willen dien tijd, Juli 1760,
wel onthouden, want juist daaruit valt veel te
vertellen, gelijk we hooren zullen. Ik wil er
alleen nog bijvoegen, dat nu veel strijd in 1763
te Hubertburg vrede werd gesloten, waarbij
ieder behield wat hij vóór dien oorlog had
bezeten. Er was dus met al het bloedvergieten
niets gewonnen, ook na zeven jaar.

Gemengd Nieuws.
Gesticht voor Melanchthon. Wij lezen in *De
Wachter*:
In 't A. R. Presbyterian' deelt Mij. M.
Alexander mede, van haar bezek dat zij bracht aan
het gesticht voor melanchthon te Blava Likhna,
twaalf mijlen van Sialkot, waaraan wij het volgende
ontleenen.
In dit gesticht worden thans 30 patiënten ver-
pleegd; 17 mannen, 10 vrouwen en 3 jongens. De
patiënten zagen er goed uit, en waren bezig met
den dagelijken arbeid. Zoals bekend is, vallen de
door melanchthon aangestelde leden van het
lichaam af; de een mist een of meer vingers of
tegen, een ander heeft den neus verloren, terwijl de
huid grau gekleurd is en gerimpeld. Een mel-
anchthon lid is gevoelloos, zodat het meermalen

De Klokke-toren.
III.
HOOGEZETEN.
Nu moet ik, eer ik verder laat vertellen, den
vrienden even verhalen hoe de zaken in Europa
toen stonden. Anders begrijpen ze misschien
niet wat verder volgt.
Ge moet dan weten dat er destijds in Oostenrijk
een keizerin regeerde, die Maria Theresia heette.
Zij kon het maar niet vergeten, dat Oostenrijk
aan Pruisen Silesië had verloren, en trachtte
dat terug te krijgen. Zij had daarbij tot bond-
genooten keizerin Elisabeth van Rusland en
den Saksische keurvorst, die ook in den
vorigen oorlog geleden had. Frankrijk wist zij
mede te winnen.
Maar de koning van Pruisen, Frederik de
Groot, zag het aankomen en begon den oorlog
die zeven jaren zou duren. Hij rukt met zijn
leger in Saksen, maakte zich meester van de
hoofdstad Dresden en dwong het Saksische
leger zich over te geven. Ook de Oostenrij-
kers werden geslagen.
Er werd ontzettend veel gevochten vier jaren
lang. Toen, in 't jaar 1760, was de koning van
Pruisen in 't eerst ongelukkig. Hij verloor
3 Juli weer voor Dresden om dat te belegeren,
doch daarna gelukte het hem niet er in te
komen. De vrienden willen dien tijd, Juli 1760,
wel onthouden, want juist daaruit valt veel te
vertellen, gelijk we hooren zullen. Ik wil er
alleen nog bijvoegen, dat nu veel strijd in 1763
te Hubertburg vrede werd gesloten, waarbij
ieder behield wat hij vóór dien oorlog had
bezeten. Er was dus met al het bloedvergieten
niets gewonnen, ook na zeven jaar.